

การพัฒนาชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)
THE DEVELOPMENT OF ART INSTRUCTIONAL MEDIA PACKAGES ENTITLED
HANUMAN MASK MAKING FOR ELEMENTARY LEVEL 6 STUDENTS
AT PRASARNMIT ELEMENTARY DEMONSTRATION SCHOOL

กิตติศักดิ์ ธรรมอภิบาล (Kittisak Thamaphiban)¹
ภัทธิตรา วีรสวัสดิ์ (Phatthira Teeraswasdi)²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ ปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกรักความเป็นไทย มีความรู้สึกทงแหงน และ อนุรักษ์โขน ซึ่งเป็นศิลปะประจำชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 โดยตั้งค่าเป้าหมาย $E_1 = 80$ และ $E_2 = 80$ และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากการใช้ชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ขั้นตอนดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน และ 3) การทดลองใช้ชุดสื่อการสอนศิลปะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) จำนวน 52 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ผลการวิจัย พบว่า ชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่องการทำหัวโขนหนุมาน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 คือ 90.81/93.21 ซึ่งสูงกว่าค่าเป้าหมาย $E_1 = 80$ และ $E_2 = 80$ และผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียน โดยใช้ชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่องการทำหัวโขนหนุมาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเรียน ด้วยชุดการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน ในภาพรวมและแต่ละรายการประเมินอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ 1. การทำหัวโขนหนุมาน 2. การพัฒนาชุดสื่อการสอนศิลปะ

¹มหาวิทยาลัย หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²อาจารย์ ดร., ประธานกรรมการควบคุมปริญญาโท

Abstract

This research is raise awareness on Thainess in the learners and encourage them to develop sense of conservation of Khon which was regarded as national art, The research study aimed to 1) develop Art instructional media packages entitled Hanuman Mask Making for elementary level 6 students with expected target efficiency value of $E1=80$ and $E2=80$, and 2) investigate elementary level 6 students' satisfaction after the use of the Art instructional media packages entitled Hanuman Mask Making developed by the researcher.

The procedure of this research consisted of 3 (three) steps; 1) the study of basic information, 2) the development of Art instructional media packages entitled Hanuman Mask Making, and 3) the use of Art instructional media packages in the experimental study. The subjects of the study were 52 elementary level 6 students from Class 6/1 who were enrolled in 2nd semester of the B.E. 2555 educational year. The subjects were chosen through the purposive sampling technique.

The results of the study showed that 1) the Art instructional media packages entitled Hanuman Mask Making for elementary level 6 students developed by the researcher retained the efficiency value of $E1$ and $E2$ at 90.81 and 93.21

which were higher than the target value of $E1=80$ and $E2=80$. The investigation on elementary level 6 students' satisfaction with the Art instructional media packages entitled Hanuman Mask Making revealed that the subjects showed their satisfaction with the Art instructional media packages entitled Hanuman Mask Making, both overall level and individual item level, at a high level.

Keywords : 1) Hanuman Mask Making
2) Art Instructional Media Packages Development

บทนำ

ศิลปวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญทางจิตใจและยกระดับความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นทางจิตรกรรม วรรณคดี สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ คีตศิลป์ รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมแขนงอื่นๆ อีกหลายสาขา ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่แสดงออกทางศิลปะเหล่านี้ ล้วนเป็นความเจริญ ทางศิลปวัฒนธรรม ที่แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และเมื่อพิจารณาศิลปวัฒนธรรมในระดับสังคมของมนุษย์ที่อยู่รวมกันเป็นชาติหรือเป็นประเทศแล้วนั้น ศิลปวัฒนธรรม จึงเปรียบเป็นเครื่องเชิดชูเอกลักษณ์ของชาติ ทำให้บุคคลในชาติเกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา ซึ่งหากจะพิจารณาในอีกระดับหนึ่งก็จะเห็นได้ว่า ศิลปวัฒนธรรม ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างชนชาติต่างๆ (ศักดิ์ นันท์เพ็ชร. 2535: 1) และหนึ่งในจำนวนศิลปวัฒนธรรม

ไทย อันเป็นเครื่องเชิดชูเอกลักษณ์ของชาติ ก็คือ “โขน” ซึ่งนับเป็นวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดง ของไทย ที่เชื่อว่ามีมาตั้งแต่โบราณ และเป็นมหรสพชั้นสูง ที่มักปรากฏการแสดงในงานสำคัญๆ มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ประเทศไทยมีการแสดงโขนมาก่อนพุทธศตวรรษที่ 16 โดยการสันนิษฐานจากลวดลายแกะสลักเรื่อง “รามายณะ” ไม้หลายที่ เช่น ประติมากรรมหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น (นงคันทน์ ไพโรพินุลกิจ, 2541: 9)

การแสดงโขนในสมัยโบราณ ผู้แสดงทุกคนจะต้องใช้วิธีการแต่งหน้าเป็นตัวละครต่าง ๆ และเนื่องจากการแต่งหน้าเป็นตัวละครต่าง ๆ ต้องใช้ระยะเวลานาน ประกอบกับมีผู้แสดงเป็นจำนวนมาก จึงได้มีผู้คิดประดิษฐ์หัวโขนขึ้นมา เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการใช้สวมใส่ในการแสดง โดยในยุคแรกเป็นการใส่หน้ากากตามลักษณะของตัวละคร และใส่เครื่องประดับศีรษะตามฐานะของตัวละคร และในยุคต่อมา ผู้แสดงจะต้องสวมหัวปิดหน้า ซึ่งเรียกกันว่า “หัวโขน” เว้นแต่ตัวละครที่เป็นตัวตลกเท่านั้น ที่สวมหัวโขนเพียงครึ่งเดียว ไม่ปิดหน้า เพื่อให้สามารถเจรจาได้เอง ส่วนผู้แสดงอื่นๆ จะสวมหัวโขนปิดหน้าทั้งหมด จึงไม่สามารถเจรจาและขับร้องได้ด้วยตนเอง แต่ต้องเดินและรำให้เข้ากับจังหวะของเพลงดนตรี และการขับร้อง ร่วมกับต้องทำทไปตามคำพากย์และเจรจา ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่พากย์และเจรจาแทนจะแยกเป็นอีกคณะหนึ่ง ต่อมาการแสดงโขนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง กล่าวคือ ผู้แสดงเป็นตัวละครกับวานรและสัตว์บางจำพวกเท่านั้นที่ยังคงสวมหัวโขนอยู่ ส่วนผู้ที่แสดงเป็นเทวดา และมนุษย์ชายหญิง ไม่นิยมสวมหัวปิดหน้า แต่ก็ยังคงไม่พูด และไม่เจรจาเอง ตามแบบฉบับของ

โขนอยู่เช่นเดิม ดังนั้น หัวโขน จึงเป็นเครื่องสวมศีรษะประเภทหนึ่งสำหรับนักแสดงหรือผู้แสดงมหรสพอย่างหนึ่งที่เรียกว่า “โขน” ใช้สวมใส่ในการแสดงแต่ละคราว ซึ่งนอกจากจะใช้สวมศีรษะหรือปิดบังหน้าผู้แสดงโขนแล้ว หัวโขนยังเป็นศิลปวัตถุประเภทประณีตศิลป์เป็นงานศิลปะที่ได้รับการสร้างขึ้นอย่างวิจิตรประณีต ด้วยกระบวนการช่างแบบไทยประเพณีที่แสดงออกให้ประจักษ์ในภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ในงานศิลปะแบบไทยประเพณีประเภทหนึ่ง หัวโขน จึงเป็นศิลปวัตถุ ที่มีรูปลักษณะควรแก่การดูชม และเก็บรักษาไว้เพื่อการชื่นชมในรูปสมบัติและคุณสมบัติในฐานะศิลปกรรมไทยประเพณี (หัวโขน, 2555: ออนไลน์) การจัดสร้างหัวโขน จึงถือเป็นงานช่างศิลป์ที่ประณีต ละเอียดย้อนตามลักษณะและสีลันที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ช่างสร้างหัวโขน ที่มีอยู่ไม่มากนักในปัจจุบัน ต่างก็หวงแหนตำราของตน ขาดการถ่ายทอดภูมิปัญญา ซึ่งอาจทำให้วิชาช่างศิลป์ประเภทนี้ค่อยๆ สูญหายไปตามกาลเวลา จึงสมควรเร่งรัดหาทางส่งเสริม เผยแพร่ให้ทราบทั่วกัน จะได้เป็นแนวทางช่วยกันผดุงรักษางานช่างศิลป์ อันเป็นวัฒนธรรมของไทยในด้านนี้สืบไป (บุบผาล้วนวิสัย, 2555 ออนไลน์)

งานสร้างสรรค์ประดิษฐ์หัวโขน ถือได้ว่าเป็นงานประณีตศิลป์ที่รวบรวมงานช่างฝีมือ ของไทยในกลุ่มงานช่างสิบหมู่ไว้อย่างครบถ้วน กล่าวคือ ขั้นแรกสุดของการทำหัวโขน จะเริ่มจากหมูช่างเขียน ซึ่งเป็นงานแม่บทในกระบวนการช่างทั้งหลาย เพราะต้องอาศัยการเขียน การวาดเป็นแบบก่อนเสมอ แล้วจึงอาศัยทักษะหมูช่างปั้นและหมูช่างหุ่น ขึ้นรูปหัวโขนด้วยดินเหนียว แล้วหล่อทำพิมพ์ปูน เพื่อหล่อ

หุ่นปูน ที่เป็นแบบถาวร โดยหมูช่างหล่อและหมูช่างปูน และเมื่อกระบวนการขึ้นรูปหัวโชนสำเร็จแล้ว ต้องอาศัยหมูช่างรักในขั้นตอนลงรักปิดทอง ประดับกระจก หมูช่างแกะ แกะสลักลวดลายหนังสือ เพื่อเป็นส่วนประกอบที่ยื่นออกมาจากหัวโชน และแกะสลักหินสบู่เพื่อทำพิมพ์สำหรับการรกรักระแหะลวดลายติดหัวโชนในส่วนเครื่องประดับศีรษะ และหมูช่างกลึงกลึงไม้ให้ได้รูปลักษณะของเครื่องประดับศีรษะ และเสร็จกระบวนการสุดท้ายด้วยหมูช่างเขียน โดยการเขียนลวดลายต่างๆ ลงบนหัวโชน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนต้องอาศัยความประณีต ละเอียดอ่อนในเชิงช่างอย่างยิ่ง (ธีระยุทธ อมรพรหมภักดี. 2546: 3) ซึ่งกว่าจะได้หัวโชนที่ถูกต้องและสวยงามนั้น ยังต้องอาศัยเทคนิคและองค์ประกอบอื่น ๆ อีกมากมาย กระบวนการขั้นตอนการทำหัวโชนจึงนับได้ว่าเป็นศิลปะที่ต้องใช้ฝีมือการทำจากศิลปะหลายแขนงมารวมเป็นจุดเดียวกัน และสิ่งแรกที่ควรระลึกถึง คือความตั้งใจจริงในการทำงาน เมื่อตั้งใจแล้วจะต้องศึกษาหาประสบการณ์ จากด้านต่าง ๆ อันจะเป็นส่วนประกอบในการสร้างผลงานให้ได้ส่วนลัดและแบบแผนที่ถูกต้อง สมบูรณ์

ปัจจุบัน หัวโชน มิได้เป็นเพียงส่วนประกอบสำคัญในการแสดงโขนเท่านั้น หากแต่หัวโชน ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชาติไทย ดังจะเห็นได้จากหัวโชนได้ถูกย่อส่วนลงเพื่อจัดแสดง ประดับประดาในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ตามโรงแรม ห้องนิทรรศการ ห้องแสดงสินค้าหัตถกรรมไทย เป็นต้น เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศให้มีเสน่ห์อย่างล้าลึก และมีเอกลักษณ์อันโดดเด่น นอกจากนี้ หัวโชน ยังได้กลายเป็นของสะสมของที่ระลึก สำหรับผู้มีรสนิยมทางศิลปะอันละเอียดละไมอีกด้วย (สถาบันวิจัยและส่งเสริม

ศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. 2555:ออนไลน์.)

อย่างไรก็ตาม ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน กระแสโลกาภิวัตน์ได้เข้ามามีบทบาทและส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อวิถีชีวิตของคนไทย ไม่ว่าจะเป็นกระแสเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม กระแสการบริโภคข้อมูลข่าวสาร กระแสการหลั่งไหลของศิลปวัฒนธรรมจากต่างชาติ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยอย่างเห็นได้ชัด แม้ว่าการพัฒนาทางเทคโนโลยีจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น แต่สิ่งที่กำลังจะสูญหายไปก็คือความเป็นตัวของตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของศิลปวัฒนธรรม อันเป็นรากฐานสำคัญของชีวิตคนไทยที่ไม่สามารถจะต่อต้านกระแสวัฒนธรรมนำเข้าที่ไม่เหมาะสมของสังคมไทย ซึ่งโหมกระหน่ำเข้ามาอย่างสุดที่จะสกัดกั้นได้ ทำให้เด็กและเยาวชนไทย ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และเป็นผู้มีบทบาทในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีของชาติให้ดำรงอยู่สืบไป ต้องตกอยู่ในยุควิกฤตทางวัฒนธรรมท่ามกลางสังคมสมัยใหม่ (Modern Society) ที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมไทยอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติอย่างไร้ขีดจำกัดได้ส่งผลทำให้ทัศนคติ รูปแบบการใช้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากกระบวนการทัศนคติ ผลจากการเปลี่ยนแปลงและอิทธิพลดังกล่าวส่งผลต่อกระบวนการคิด พฤติกรรมและวัฒนธรรมการบริโภคของเด็กและเยาวชน หลายประการไม่สอดคล้องกับวิถีไทย อันเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องช่วยกันป้องกันและแก้ไข เพื่อให้เด็กและเยาวชนไทยได้เรียนรู้ในสิ่ง ดีงาม

ตระหนักถึงความสำคัญของชีวิตและความเป็นไทย (ธีระยุทธ อมรพรหมภักดี. 2546: 1, ศิริลักษณ์ บัตรประโคน. 2552:26)

สถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการให้การศึกษาแก่เยาวชนรวมถึงการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกความเป็นไทย จึงต้องเร่งจัดการศึกษาให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้ระบุเรื่องของศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้ในหลายมาตรา ดังเช่น มาตรา 7 ซึ่งกล่าวไว้ว่า “ ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้ อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542: 5) ดังนั้น การบูรณาการศิลปวัฒนธรรมไทยหรือนาฏศิลป์ไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาทุกระดับย่อมเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญยิ่ง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยเน้นการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ “รักความเป็นไทย” เข้าไว้ในกระบวนการเรียนรู้ จึงเป็นยุทธศาสตร์อย่างหนึ่งในการปลูกฝังค่านิยม และวัฒนธรรมไทยให้แก่เด็กและเยาวชน

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ตระหนักถึงการปลูกฝังคุณลักษณะ “รักความเป็นไทย” ให้แก่ผู้เรียน จึงได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยบรรจุวิชานาฏศิลป์ “โขน” เข้าในหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา โดยมอบหมายให้นักเรียนชายชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ทุกคนต้องเรียนโขน ส่วนนักเรียนหญิงในระดับชั้นเดียวกันให้เรียน “วิชานาฏศิลป์” และมีการแสดงโขนประจำปีเป็นการสอบภาคปฏิบัติบนเวทีในสถานการณ์จริง (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม). มปป)

ดังนั้น การส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้งานศิลปะ การทำหัวโขน ผสมผสานการแสดงโขน นั้น จะสามารถเชื่อมโยงให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อเรื่องและตัวละครเป็นอย่างดี และ การทำหัวโขนตามขั้นตอนจนสำเร็จเป็นหัวโขนที่นักเรียนสวมใส่ตอนแสดง เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนเกิดความรักและหวงแหนในงานศิลปะประจำชาติ อีกทั้งยังยืดระยะเวลาในการซ่อมแซมหัวโขนที่ชำรุดเนื่องจากขาดการดูแลรักษาได้อีกทางหนึ่งด้วย

การพัฒนาชุดสื่อการสอนศิลปะ จึงจัดเป็นนวัตกรรมการศึกษาแบบหนึ่งที่สามารถนำมาใช้จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาศิลปะ(ทัศนศิลป์) ในลักษณะของสื่อประสม (Multi-media) ตามหัวข้อเนื้อหาและประสบการณ์ของแต่ละหน่วยที่ต้องการจะให้ผู้เรียนได้รับ โดยจัดไว้เป็นชุดๆ บรรจุในซองกล่อง หรือกระเป๋า อย่างเป็นระบบ บนพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาการเรียนรู้ เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการทางศิลปะจากการลงมือปฏิบัติจริงเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน

ด้วยตนเอง จนเกิดทักษะปฏิบัติการทางศิลปะ กระบวนการคิดจินตนาการสร้างสรรค์ สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกล่าวถึง การเรียนรู้ศิลปะ ว่าเป็นการเรียนรู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ องค์ประกอบศิลป์ ทักษะธาตุ สร้างและนำเสนอ ผลงานทางทัศนศิลป์จากจินตนาการ โดยสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิค วิธีการ ของศิลปินในการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์ คุณค่างานทัศนศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทาง วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล ชื่นชม ประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 31)

จากเจตจำนงในการปลูกฝัง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านรักความเป็นไทย และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ รวมทั้งบริบทการสอนศิลปะ และนาฏศิลป์ โขน ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ผู้วิจัย จึงได้พัฒนาชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่องการทำหัวโขน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบของหัวโขน หนูมาน ซึ่งเป็นตัวละครตัวเอกในเรื่อง รามเกียรติ์ ที่มีความกล้าหาญ มีไหวพริบ คล่องแคล่ว เป็นที่รู้จักและชื่นชอบของเด็ก ๆ อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ซึ่งผู้วิจัย ออกแบบชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนูมาน โดยเน้นเนื้อหาและขั้นตอนของ การทำหัวโขนตามศิลปะงานช่างสิบหมู่ 7 เรื่อง

7 ชุด คือ 1) องค์ประกอบของหัวโขนหนูมาน 2) การปิดหุ่นหรือพอกหุ่น 3) การถอดหุ่น การ เย็บ และการปั้นหน้า เกลียหน้า 4) การประดับ ลวดลาย 5) การปิดทอง 6) การเขียนสี และ 7) การประดับกระจกหรือประดับเพชร ในแต่ละ ชุด จะประกอบด้วยหัวหุ่นหนูมานจำลอง วัสดุ อุปกรณ์ ใบความรู้ ใบกิจกรรม รวมทั้ง กระบวนการวัดและประเมินผลตามเกณฑ์ที่กำหนด และเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้จากชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่องการทำหัวโขนหนูมาน ที่ผู้วิจัย พัฒนาขึ้นแล้ว นอกจากผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการทำหัวโขน หนูมานจากการฝึกปฏิบัติจริงแล้ว ยังก่อเกิด จิตสำนึกในการชื่นชมและอนุรักษ์ศิลปะไทย เกิดเป็นความห่วงแหน และใช้หัวโขนในการ แสดงอย่างระมัดระวัง รวมทั้งยังสามารถ ซ่อมแซมหัวโขนขึ้นพื้นฐานได้ด้วยตนเอง ตลอด จนเป็นการฝึกสมาธิให้กับผู้เรียนได้อีกทางหนึ่ง ด้วย

ความสำคัญของการวิจัย

1. ชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนูมาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถเป็นแนวทาง สำหรับครูนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้สอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้ ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรศิลปะ (ทัศนศิลป์) ตาม บริบทของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

2. การนำองค์ความรู้ เรื่องกระบวนการ สร้างสรรค์หัวโขนมาประยุกต์จัดทำเป็นชุดสื่อ การสอนศิลปะ (ทัศนศิลป์) ผ่านกระบวนการ สร้างความรู้ ความเข้าใจ โดยให้ผู้เรียนลงมือฝึก

ปฏิบัติจริง เป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึก รักความเป็นไทย มีความรู้สึกหวงแหน และอนุรักษ์โซนให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน สำหรับนักเรียน ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 โดยตั้งค่าเป้าหมาย $E_1 = 80$ และ $E_2 = 80$

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากการใช้ชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำหัวโขน

1.2 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 หลักสูตรสถานศึกษา สาระ และมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คุณลักษณะอัน

พึงประสงค์ คุณภาพผู้เรียน และ ตัวชี้วัดชั้นปี

1.3 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดสื่อการสอน ขั้นตอน การทำ หัวโขนหนุมาน จิตวิทยาพัฒนาการ การวัดและประเมินผลการปฏิบัติ การหา ประสิทธิภาพชุดสื่อการสอน เพื่อเป็นแนวทาง ในการสร้างชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำ หัวโขนหนุมาน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาชุดสื่อการสอน ศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน

การพัฒนาชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การ ทำหัวโขนหนุมาน ผู้วิจัยนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้ ศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มาออกแบบชุดสื่อการสอน ศิลปะ จำนวน 7 ชุด โดยแต่ละชุดมีการจัดเรียง ลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดจุด ประสงค์การเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ ขั้นตอน กระบวนการปฏิบัติ รวมทั้งการวัดและประเมิน ผลไว้อย่างชัดเจน เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน การเรียนรู้ และได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ จนเกิดความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้ เรียน และมีการประเมินความเหมาะสมของชุด สื่อการสอนศิลปะ เรื่องการทำหัวโขนหนุมาน โดยผู้เชี่ยวชาญ

ภาพประกอบ 1 ตัวอย่างชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน

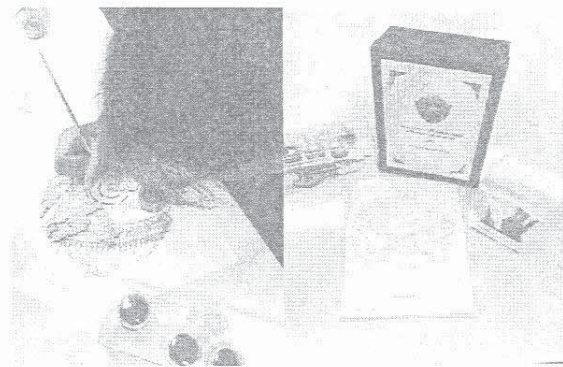
ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้

การทดลองครั้งที่ 1

การทดลองครั้งนี้เป็นการศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้ชุดสื่อการสอนศิลปะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นรายบุคคล โดยการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับสลาก จำนวน 7 คน แบบ 1 คน ต่อชุดสื่อการสอนศิลปะ 1 ชุด ขณะที่นักเรียนใช้ชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขน ในแต่ละชุด ผู้วิจัยสังเกตและสอบถามผลการใช้ชุดสื่อการสอนศิลปะโดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ซึ่งประเด็นการสัมภาษณ์ มีดังนี้ 1) นักเรียนคิดว่าชุดสื่อการสอนศิลปะนี้น่าสนใจหรือไม่ เพราะเหตุใด 2) นักเรียนเข้าใจว่าอย่างไรเกี่ยวกับการเรียนด้วยชุดสื่อการสอนศิลปะนี้ และ 3) นักเรียนอยากให้ปรับปรุงอะไรบ้าง เพื่อให้ นักเรียนเรียนรู้อย่างง่ายขึ้น จากนั้นนำผลการสังเกตและสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้ชุดสื่อการสอนศิลปะที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การทดลองครั้งที่ 2

การทดลองครั้งนี้ เป็นการหาประสิทธิภาพของชุดสื่อการสอนศิลปะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน ที่ปรับปรุงแก้ไขจากการทดลองครั้งที่ 1 ไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายประถม) จำนวน 52 คน แบบ 1 คน ต่อชุดสื่อการสอนศิลปะ 7 ชุด โดยเริ่มจาก ชุดที่ 1 ไปจนถึงชุดที่ 7 ใช้ระยะเวลารวมทั้งสิ้น 24 คาบ (1 คาบ = 50 นาที) เมื่อทำครบทั้ง 7 ชุด ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการประเมินผลการปฏิบัติงานในแต่ละชุดมาคำนวณหาประสิทธิภาพของชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน จากใช้สูตร E_1/E_2 โดยตั้งค่าเป้าหมาย $E_1 = 80$ และ $E_2 = 80$

ภาพประกอบ 2 บางส่วนของการทดลองใช้ชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่สำคัญ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบ ต่าง ๆ ของชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ด้านคำชี้แจง จุดประสงค์การเรียนรู้ ระยะเวลา สื่อการเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม รวมทั้งการประเมินผล ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมทุกข้อ (ค่า ICO = 0.50 ขึ้นไป)

2. ผลการศึกษาประสิทธิภาพของชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่องการทำหัวโขนหนุมาน จากการทดลองใช้ 2 ครั้ง สรุปได้ดังนี้

ผลการทดลองครั้งที่ 1 พบว่า นักเรียนความสนใจ และกระตือรือร้นในการเรียนด้วยชุดสื่อการสอนศิลปะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เนื่องจาก

เป็นสื่อการสอนที่แปลกใหม่ มีลักษณะคล้ายกับชุดของเล่นเสริมการเรียนรู้สำเร็จรูป เนื่องจากผู้วิจัยได้จัดทำหัวโขนหนุมานจำลอง พร้อมอุปกรณ์ที่ใช้การทำหัวโขนหนุมานทุกขั้นตอน จัดแยกเป็นชุด ๆ แล้วให้นักเรียนได้ลงมือฝึกปฏิบัติจริง

ผลการทดลองครั้งที่ 2 พบว่าชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 คือ 90.81/93.21 ซึ่งสูงกว่าค่าเป้าหมาย $E_1 = 80$ และ $E_2 = 80$

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่องการทำหัวโขนหนุมาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน ในภาพรวมและรายการประเมินแต่ละข้ออยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

1 จากผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ที่พบว่า คำชี้แจง จุดประสงค์การเรียนรู้ ระยะเวลา สื่อการเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม รวมทั้งการประเมินผล ของชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่องการทำหัวโขนหนุมาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายประถม) อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมทุกองค์ประกอบ นั้น อาจเป็นเพราะผู้วิจัยสร้างชุดสื่อการสอนศิลปะ ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน และมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบตามกระบวนการวิจัยประสานมิตร เริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร การนำองค์ความรู้ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน มาผลิตชุดสื่อการสอนศิลปะ มีการสร้างสื่อการสอนที่เป็นรูปธรรม มีการออกแบบกิจกรรม ที่สอดคล้องกับพัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคมของผู้เรียน ผ่านการกลั่นกรองจากคณะกรรมการที่ปรึกษาปริญญาโท และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะและด้านโขนจำนวน 5 ท่าน รวมทั้งมีการทดลองใช้ชุดสื่อการสอนศิลปะกับนักเรียน เพื่อนำไปปรับปรุงให้ดีที่สุดก่อนที่จะทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง สอดคล้องตามหลักจิตวิทยาในการผลิตชุดสื่อการสอน ดังที่ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523 :119) กล่าวไว้ว่า ชุดสื่อการสอนจะต้องสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยการให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีสื่อการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ช่วยในการเรียนของนักเรียนเพื่อช่วยการสอนของครู มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่เปลี่ยนไป เปลี่ยนจากครูเป็นผู้นำ เป็น

ผู้มีอิทธิพลต่อนักเรียนมาก นอกจากนี้ วิธีการหรือนวัตกรรมที่ใช้พัฒนาการเรียนรู้ เช่น ชุดสื่อการสอน แบบฝึก แผนการสอน แบบเรียนสำเร็จรูป หรือกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ ที่ผู้สอนพัฒนาขึ้น ควรมีความถูกต้องด้านเนื้อหา เทียบตรง และครอบคลุมเนื้อหาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ตลอดจนภาษา ถ้อยคำ รูปภาพ และขั้นตอนที่กำหนดขึ้นควรเหมาะสมกับนักเรียนด้วย (กองวิจัยทางการศึกษา. 2545 : 81)

2. ชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 คือ $90.81/93.21$ ซึ่งสูงกว่าค่าเป้าหมาย $E_1 = 80$ และ $E_2 = 80$ นั้น สามารถเป็นหลักประกันได้ว่า ชุดสื่อการสอนศิลปะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นสื่อการสอนที่มีประสิทธิผลในการเรียนการสอน การประเมินประสิทธิภาพของชุดสื่อการสอนศิลปะ ทำให้ทราบว่ากระบวนการเรียนรู้ระหว่างทางก่อนที่จะไปถึงจุดหมายปลายทางของการเรียนรู้นั้น ผู้เรียนมีพัฒนาการของการเรียนรู้เป็นอย่างไร และหากมีปัญหาเกิดขึ้นก็สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ทันทีว่า ผู้เรียนมีปัญหาตั้งแต่จุดใดและเป็นปัญหาอย่างไร นอกจากนั้นยังสามารถพิจารณาและตรวจสอบได้ว่า ผลการเรียนรู้รวมยอดสุดท้ายเป็นอย่างไร ดังจะเห็นได้จากร้อยละของผลเฉลี่ยของคะแนนการประเมินผลงานระหว่างเรียนในแต่ละชุดกิจกรรม (ชุดที่ 1 - 6) ที่จัดไว้ในชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่องการทำหัวโขน มีค่าใกล้เคียงกับร้อยละของคะแนนประเมินผลงานสำเร็จ ในการทำหัวโขนหนุมาน หลังจากเรียนด้วยชุดสื่อการสอนศิลปะ ในชุดกิจกรรมสุดท้าย (ชุดที่ 7) โดยมีค่าความแปรปรวนของคะแนนทั้งสองชุดแตกต่างกันไม่เกินร้อยละ 5 แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนเกิดการ

เรียนรู้ในกระบวนการทำหัวโชนหนูมาน บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ในแต่ละชุด เกิดพัฒนาการด้านการปฏิบัติการทำหัวโชนหนูมานเพิ่มขึ้น จนเกิดเป็นชิ้นงานสำเร็จได้ สอดคล้องกับหลักการเรียนแบบบรอปู้ ของ เบนจามิน บลูม (Benjamin Bloom's Learning for Mastery Model) ที่มีความเชื่อว่า เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ หากได้รับการสอนที่เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ มีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งมีการให้ข้อมูลย้อนกลับ และการประเมินผลต้องเป็นการประเมินด้วยหลักการยึดเกณฑ์ที่กำหนดเป็นหลัก (Criterion-referenced tests) มากกว่าที่จะใช้การประเมินโดยยึดมาตรฐานกลาง นอกจากนี้การเรียนแบบบรอปู้ไม่เกี่ยวข้องกับสาระ แต่จะเกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจสอบความรอบรู้โดยสมบูรณ์ของผู้เรียน เป็นสำคัญ การเรียนแบบบรอปู้จะถูกใช้ในลักษณะของการสอนตามความสามารถของกลุ่มในการเรียนรู้ หรือการสอนแบบหนึ่งต่อหนึ่ง หรือ การเรียนตามอัตราด้วยสื่อ (Programmed materials) การเรียนการสอนอาจจะเป็นการสอนด้วยครูโดยตรงร่วมกับการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนร่วมห้อง หรือเป็นการเรียนโดยอิสระก็ได้ เพียงแต่มีเงื่อนไขสำคัญว่าจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่เป็นประเด็นเล็กที่มีความเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน มีการจัดลำดับหัวข้อหรือประเด็นที่ดีและเหมาะสมเพียงพอ

นอกจากนี้ยังเป็นไปตามหลักการพื้นฐานของแนวคิดการหาประสิทธิภาพชุดการสอนที่สำคัญ คือ การสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ (Active Participation) ซึ่งเชื่อว่า 1) การที่ผู้เรียนได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติเข้า

มามีส่วนร่วมทั้งกายและใจ จะทำให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง ในระหว่างการเรียนรู้ ซึ่งหากกระบวนการเรียนจากชุดการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนนำทั้งกายและใจมาร่วมในการเรียนรู้ได้ตลอดก็น่าจะเชื่อได้ว่าผลการเรียนรู้ขั้นสุดท้ายก็น่าจะดีตามไปด้วย 2) จะต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไปทีละเล็กทีละน้อย (Gradual Approximation) โดยการจัดเรียงลำดับเนื้อหาสาระจากง่ายไปหายาก จากสิ่งที่ซับซ้อนน้อยค่อยๆ เพิ่มความซับซ้อนสะสมมากขึ้นตามลำดับ 3) การจัดประสบการณ์แห่งความสำเร็จ (Success Experience) เพื่อสร้างความรู้สึกที่ดี ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน สร้างให้ผู้เรียนรู้สึกตระหนักในศักยภาพของตนเอง เพื่อให้เกิดความมั่นใจมีพลังในการที่จะพยายามเรียนรู้ต่อไปอย่างมีพลังและกระตือรือร้นมีชีวิตชีวา 4) การให้ข้อมูลย้อนกลับแบบทันทีทันใด (Immediate Feedback) จะเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบผลของการกระทำที่ตนเองได้กระทำลงไประหว่างการเรียนรู้ ว่าผลของการกระทำดังกล่าวกระทำได้อีกต้อง มีคุณภาพเพียงใด มีจุดเด่น จุดอ่อน ตรงไหนบ้าง ซึ่งข้อมูลย้อนกลับจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการปรับตัว เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไปสู่ทิศทางที่เป็นเป้าหมายของการเรียนรู้ (มนตรี แยมกลกร. 2551 : 8-9) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชชนัย แม่บุญเรือน (2556:694) ที่ศึกษาผลการเรียนรู้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนกับการสอน แบบปกติวิชาศิลปะเรื่อง ทศนธาตุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 พบว่า ผลการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง ทศนธาตุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ที่เรียนด้วยชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้
สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบปกติ
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียน
โดยใช้ชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่องการทำหัวโขน
พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเรียน
ด้วยชุดการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขน
หนุมาน ในแต่ละข้อและภาพรวมอยู่ในระดับ
มาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะชุดสื่อการสอนศิลปะ
เรื่อง การทำหัวโขนหนุมาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
เป็นสื่อการสอนที่แปลกใหม่ มีลักษณะคล้ายกับ
ชุดของเล่นเสริมการเรียนรู้สำเร็จรูป โดยผู้วิจัย
ได้จัดทำหัวหุ่นหนุมานจำลอง พร้อมอุปกรณ์ที่
ใช้การทำหัวโขนหนุมานทุกขั้นตอน จัดแยกไว้
เป็น ชุด ๆ ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน เน้น
ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเรียนรู้
ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงเป็นรายบุคคล โดยครู
ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียน
ถ่ายทอดผลงานได้ตามจินตนาการอย่างมีความสุข
สนุกสนาน ช่วยฝึกสมาธิ และปลูกฝังสำนึก
การเป็นไทย ความรู้สึกหวงแหนและอนุรักษ์
ศิลปะประจำชาติ ผลงานที่ได้จากการเรียนด้วย
ชุดสื่อการสอนศิลปะทำให้เกิดความภาคภูมิใจใน
ศิลปวัฒนธรรม ผู้เรียนเห็นคุณค่าของผลงาน
จึงส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในระดับมาก ซึ่ง
เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงาน
วิจัยของ สุพรรณิ ศรีโพธิ์ (2546:41) ที่ได้
ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดสื่อการสอน
ประเทืองปัญญา หนูน้อยนักวิทยาศาสตร์
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า
นักเรียนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติกิจกรรม
หนูน้อยนักวิทยาศาสตร์ เพราะกิจกรรมเน้นการ

มีส่วนร่วมและเน้นกระบวนการกลุ่มของ
นักเรียน ทำให้นักเรียนได้ใช้ความคิด ได้ปฏิบัติ
และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนมี
ความพึงพอใจในการปฏิบัติกิจกรรมผ่านเกณฑ์ที่
กำหนด คือ ร้อยละ 96.00

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการ
วิจัยไปใช้

1.1 จากผลการศึกษาพบว่า
ประสิทธิภาพของชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง
การทำหัวโขน หนุมาน สูงกว่าค่าเป้าหมายที่
กำหนด อีกทั้ง ผู้เรียนมีความพึงพอใจหลังจาก
ใช้ชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่องการทำหัวโขน
หนุมาน ในระดับมาก ผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะ
สนับสนุน ส่งเสริมให้ครูผู้สอนกลุ่มสาระการ
เรียนรู้ศิลปะ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้
นำชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขน
หนุมาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในเวลาเรียน
หรือนอกเวลาเรียน รวมทั้งอาจจัดเป็นกิจกรรม
พัฒนาผู้เรียน อย่างมั่นใจได้ว่าจะสามารถ
พัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

1.2 ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการ
สอน โดยใช้ชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำ
หัวโขน หนุมาน สำหรับนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6 นั้น ครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจ
การใช้ให้ถูกต้อง ตรวจสอบและจัดเตรียมสื่อ
อุปกรณ์การเรียนการสอนให้ครบถ้วน รวมทั้ง
อธิบายวิธีการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้บรรลุผลการ
เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม
นอกจากนี้ ครูผู้สอนจะต้องดูแล ติดตามผลเพื่อ
ปรับปรุงพัฒนา และ ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม
กับสภาพผู้เรียน และบริบทของสถานศึกษา

1.3 ชุดสื่อการสอนศิลปะที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ สามารถเปลี่ยนเป็นหัวข้อตัวละครสิ่งอื่นได้ โดยการเปลี่ยนสีหน้าของหัวข้อ เช่น สีดำ จะกลายเป็นตัวละครชื่อ นิลพัท เป็นต้น และสามารถนำไปต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลการวิจัยได้ เช่นการนำไปผลิตเป็นสื่อการสอนศิลปะสำเร็จรูป สื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อเผยแพร่นวัตกรรมทางการศึกษาด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยให้เยาวชนรุ่นหลังที่สนใจได้เรียนรู้อย่างทั่วถึง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำชุดสื่อการสอนศิลปะ เรื่อง การทำหัวโขนหุ่นมา สำหรับนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ที่ต่างออกไป อีกหลาย ๆ ครั้ง เพื่อพัฒนาชุดสื่อการสอนให้มีความเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาและพัฒนาชุดสื่อการสอนศิลปะ ลักษณะนี้ ตามบริบทของสถานศึกษาในแต่ละท้องถิ่น เช่น การทำหุ่นกระบอก การแกะหนังตะลุง การร้อยลูกปัดเพื่อประดับเครื่องแต่งกายมโนราห์ เป็นต้น

2.3 ควรศึกษาและพัฒนาชุดสื่อการสอนศิลปะ ในสาระการเรียนรู้ กลุ่มศิลปะแขนงอื่น ๆ เช่น การพิมพ์ หรือ พัฒนาร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กองวิจัยทางการศึกษา. (2545). **รายงานวิจัยการวิเคราะห์รูปแบบนวัตกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพระดับมัธยมศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2523). **เทคโนโลยีทางการสอนและการศึกษา**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เชื้อ สาริมาณ. (2514). **วิชาครู ตอน 1 หลักการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. พระนคร : องค์การคำครูสภา.
- ธีรยุทธ อมรพรหมภักดี. (2546). **การศึกษาวิเคราะห์การสร้างสรรค์หัวโขนของช่างผู้ชำนาญการทำหัวโขนในประเทศไทย**. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นงคินุช ไพโรพพิบูลย์กิจ. (2541). **โขน**. กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์.
- นุชนันย์ แม่บุญเรือน. (2556 มกราคม – เมษายน). **ผลการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนกับการสอนแบบปกติวิชาศิลปะ เรื่องทัศนธาตุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. 6 (1) สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2556, จาก <http://www.ejournal.su.ac.th/upload/543.pdf>**
- บุบผา ล้วนวิสัย. (2555). **บ้านโขนไทย**. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2555, จาก <http://www.baankhon.com/contact.htm>

- มนตรี แยมกลีกร. (2551). การเลือกใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพในงานวิจัยและพัฒนาสื่อการสอน. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2555. จาก <http://www.e-learning108.info/file.php/1/blog/1.pdf>
- โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม). (มปป). หลักสูตรสถานศึกษา.
- ศักดิ์ดา บันเหนงเพ็ชร. (2535). การศึกษาพัฒนาการหุ่นกระบอกไทย สืบค้นบ้านในภูมิภาคตะวันตก. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนา
- ศิริลักษณ์ บัตรประโคน. (2552, กรกฎาคม – ธันวาคม). การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๙. วารสารวิชาการ. 17(28). สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2556, จาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/journal/Huso/v17/25-47.pdf
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2545). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. (2555). สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2555, จาก <http://research.pbru.ac.th/web./index.php?option=comcontent&view=article&id=260&Itemid=188>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมณตรี. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สุพรรณิ ศรีโพธิ์. (2546). การพัฒนาชุดกิจกรรมประเทืองปัญญาหนูน้อยนักวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาราชภูบ่าเพ็ญ. ภาคนิพนธ์ระดับสูง กศ.ม. (การวิจัยการประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร. หัวโชน. (2555). การทำหัวโชน. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2555, จาก <http://www.khonmask.cjb.net>